

Co víme o člověku?

Pokud se začnete hlouběji zamýšlet nad podstatou lidského organismu a jeho funkcemi, dospějete po jisté době k přesvědčení, že o člověku toho vlastně mnoho nevíme. Aspoň v tom případě, pokud studujeme pouze odbornou medicínskou literaturu. Vezmete-li si libovolnou učebnici studenta medicíny, zjistíte, že všechny obsahují velmi detailní popisy lidského organismu, včetně všech chemických a fyzikálních procesů, které v něm probíhají, asi jako v návodu k obsluze a údržbě automobilu. U automobilu se dočteme, že pokud máme v pořádku všechny provozní náplně a podaří se nám nastartovat, můžeme jet. Co je však tím startérem u člověka?

Jakým způsobem dochází k jeho „zprovoznění“? O tom se již odborná lékařská literatura nezmiňuje, pro ni začíná život splynutím spermie a vajíčka, případně okamžikem porodu. Některé obory, jako psychiatrie a psychologie hovoří o duševních chorobách resp. poruchách, přesto zde definici duše nenalezneme. Jako zcela samozřejmý fakt však duši každý uznává, protože toto slovo každodenně mnohokrát používá. Vždyť jen v každém podrobnějším slovníku nalezneme desítky pojmů odvozených od duše: duševní práce i duševní pracovník, duševní zaostalost, choroba i zdraví, duševní rozpoložení, stav, vlastnictví i potrava. Stejná je situace se slovem „duch“. Existuje duchaplnost i duchaprázdnost, duchapřítomnost, duch národa, duch doby i okamžiku, duchovnost a duchovenstvo atd.

Co se nedozvíme v lékařských knihách, dočteme se v jiném druhu literatury, esoterických, okultních, náboženských, filosofických, etnografických a dalších knihách. Základním a nejznámějším pramenem poznání je Bible. Již první věty 1.knihy Mojžíšovy „Genesis“ (Starý zákon) však mohou logicky uvažujícího čtenáře uvést do rozpaků:

„Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi“. Země byly pustá a prázdná a nad propastnou tůň byla tma. Ale nad vodami vznášel se duch Boží.“ Kde se vzaly ty vody, když o jejich stvoření není zmínka? Čtete-li dále, v mnoha sděleních narazíte na problém jinotaje. Text Bible nelze chápat doslovně, k jejímu pochopení potřebujete výklad. Bůh pokračoval ve své tvorbě slovem, neboť co řekl, to se stalo, až konečně šestý den stvořil člověka, dle své podoby. Je-li to pravda, musí tedy Bůh vypadat jako člověk! A musel obdržet i stejné vlastnosti a schopnosti jako Bůh. Koho nebo co si můžeme představit pod pojmem „Bůh“? Z výše uvedeného vyplývá, že biblickým Bohem musela být nějaká hmotná identita s lidskými vlastnostmi. Protože člověk (pozemský) předtím neexistoval, musel to být mimozemšťan.

Další vývoj situace nebudu popisovat, zájemce odkazují na Bibli. Bůh se v Bibli vyskytuje na mnoha místech, známé je jeho zjevení se Mojžíšovi v ohnivém keři. Bůh zpravidla pomáhá prvním obyvatelům Země, které stíhá je jedna katastrofa za druhou (egyptské rány). Bůh dává lidem i své zákony (Desatero) a mnoho dalších dobrých rad. V celé Bibli však nenaleznete poučení o tom, co je duch a duše, i když jsou tyto pojmy (zvláště v žalmech) často používány v souvislosti s lidskými touhami. Rovněž učení o reinkarnaci bylo z Bible záměrně vypuštěno. Nezbyvá, než hledat poučení o duši jinde a záleží jen na nás, které zdroje poznání využijeme. Po prostudování řady knih zjistíme, že neexistuje jednotný názor na duši (a celý nehmotný svět). Nezbyvá než vybrat si to, co mají všechny teorie společné a co lze zjistit i na základě vlastní zkušenosti, z projevů duše v našem hmotném světě.

1) Duch - latinsky spiritus:

V encyklopediích a naučných slovnících nalezneme ducha a duši vždy jako dva pojmy. Co se tedy dozvíme o duchu? Církev nás učí o Duchu svatém, který je třetí osobou v trojici Boží (Duch otec, duch syn, duch svatý). Duch svatý je nehmotnou substancí, které se připisuje zejména početí Ježíše Krista v těle Panny Marie a další projevy Boží vůle. V náboženských spisech se Duch svatý zobrazuje nejčastěji v podobě holubice. Mimo mytologických a náboženských spisů se duch objevuje nejčastěji ve filosofických spisech, počínaje nejstaršími řeckými filosofy. Anaxagoras již před 2.500 roky vytvořil nauku o duchu, jakožto tvůrci světa, podstaty nehmotné, všemocné a vševědoucí. Platón nerozlišuje pojem ducha a Boha. Jeho žák Aristoteles (*380 př.n.l.) však již rozlišuje ducha a duši. Duši připisuje všemu organickému, duše souvisí s pocity a vjemy organického těla. Naproti tomu duch je na těle nezávislý, vchází do duše a zakouší její pocity. Aristotelovo učení prohloubil a rozšířil Svatý Tomáš Akvinský (*1227 - + 1274), podle něhož je duch nehmotnou božskou substancí. V tomto významu se používá název duch ve spojení s různými přívlastky, určujícími charakter vnímání jevů (duch doby, čínorodý duch, umělecký duch apod.). Duch je tedy to, co způsobuje, že člověk není jen živý organismus (vegetativní funkce), ale myslí, cítí, má svobodnou vůli k jednání, má svou povahu či charakter.

2) Duše - latinsky anima:

Lidé si od pradávna představovali duši jako jemnou prchavou látku, která je součástí těla, jako jeho životní projevy. Platón poprvé oddělil pojem duše od těla a jeho závěry opět rozpracoval Aristoteles, který považoval duši za oživující a formující princip živého organismu. Také názory Tomáše Akvinského, který poznal, že duše může existovat nejen ve spojení s hmotným tělem, ale i zcela nezávisle v nehmotném světě, znamenaly pokrok. V novodobých filosofických směrech se vyskytuje mnoho dalších pojmových výkladů duše směřujících buď k materialistickému pojetí, kde duše je jen projevem hmoty, či spiritualistickému pojetí, kde tělo jest jen projevem duše. Psychologie pak začala považovat duševní projevy za pouhé nervové a mozkové procesy. Kvalita jednání by pak závisela pouze na nějakých chemických pochodech v mozku a informacích v paměti. Fyziologie však nedokáže vysvětlit celou řadu objektivně pozorovaných jevů, podporujících spíše hypotézu nezávislosti ducha a duše na hmotném těle. V každém případě však existenci ducha a duše nebudeme moci fyzikálně prokázat, ani tedy nemůžeme hovořit o jejich velikosti, kvalitě, tvaru, barvě apod. Jejich existenci však můžeme dostatečně prokázat nepřímou - na základě jejich projevů. Tímto způsobem byla vytvořena celá řada teorií o duchu a duši a záleželo pouze na systematičnosti zkoumání všech projevů a fantazii duchovního badatele, k jakému konečnému řešení dospěl. Klasikem je zde theosof, filosof, antroposof i okultista Dr. Rudolf Steiner, jehož díla dnes znovu vycházejí. Steinerův výklad pojmů ducha a duše je i dnes srozumitelný pro většinu lidí, kteří se dosud těmito nehmotnými složkami člověka nezabývali. Proto zde aspoň stručně uvedu základní Steinerovy závěry, vyjádřené však již moderním jazykem a s pomocí novějších vědeckých poznatků, týkajících se hmotného těla.

I. Tělesná podstata člověka.

Je tvořena tělem složeným z jednotlivých buněk, které dle svých druhů a seskupení tvoří jednotlivé orgány lidského těla (kosti, svaly, vnitřnosti, cévy, nervy atd.). Všechny buňky se skládají z molekul (organických látek) a atomů základních prvků. Chemické složení těla je dnes přesně známo, rovněž tak byly prostudovány všechny

druhy buněk a tkání i jejich funkce. Většina buněk se neustále obnovuje, staré odumírají a jsou nahrazovány novými, stejné kvality a funkce. Tento proces je však čímsi narušován a proto vznikají choroby organismu, kde za chorobu, kterou trpí každý organismus je možné považovat i proces stárnutí. Nejnebezpečnější porucha tvorby buněk je zřejmě rakovina. Skutečné příčiny chorob však věda dosud neodhalila, dnes léčíme tedy následky poruch, ale nikoli jejich příčinu. Tvzení vědců o škodlivosti některých látek pro lidský organismus sice prokázalo souvislosti mezi jejich působením (cigarety, chemikálie v potravě a ovzduší aj.) a vznikem chorob, nedokážeme však stanovit, proč někdo onemocní a někdo ne. Výhradně tělesným projevem je např. metabolismus nebo nepodmíněné reflexy.

II. Duševní podstata člověka.

Její podstatou je kvalita a způsob vnímání vnějších podnětů, čili smyslové počítky. Kvalita vnímání i hodnocení vztahu k podnětům je u každého člověka různé. Každému se líbí jiná barva, jiný tvar, jiný předmět, jiná hudba, jiná žena, jiná vůně atd. Smyslový počitek není jen záležitost nervových receptorů, větší význam zde hraje hodnocení vjemu. Důsledkem vjemů je zpětné působení na zevní prostředí, jehož kvalita a způsob záleží na našem rozhodnutí. Tak jako proudí do duše z vnějšího prostředí dojmy a pocity, tak duše vyjadřuje navenek svůj stav pomocí grimas, řeči, gest a dalších projevů svobodné vůle.

III. Duchovní podstata člověka.

Určitě mi dáte za pravdu, že člověk nejedná bezmyšlenkovitě, bezcílně, pudově, ale převážně rozumově. Nebo by aspoň měl. Pudové chování převažuje u zvířat, automatické životní projevy jsou vlastní všem živým formám - rostlinám, zvířatům i člověku. Pouze u člověka však pozorujeme vyšší formu cílevědomého chování, sestávající z neustálého příjmu a hodnocení informací, jejich porovnání se zkušenostmi a vytváření nových způsobů jednání. Toto se nejvíce projevuje v tzv. umělecké tvorbě. (Literatura, hudba, výtvarné umění.) Neznám případ, že by zvířata tvořila umělecká díla vědomě, i když některé jejich výtvořiny v nás umělecké vjemy probouzejí (ptačí zpěv, pavučina apod.). Všechny tyto individuální projevy náležejí lidskému duchu. Zcela automaticky je to používáno v ustálených spojeních - velký duch, zaostalý duch, umělecký duch, primitivní duch apod. Duch je tedy kvalitativní složka člověka, jeho vědomí, jeho já.

Vazby mezi jednotlivými složkami člověka.

Z předchozího výkladu je zřejmé, že k dokonalé funkci člověka během života je třeba součinnosti všech jeho složek. I když samostatná existence složek není vyloučena, člověk bez součinnosti všech složek není funkční. Bylo nezvratně dokázáno, že za určitých okolností dochází k oddělení duše a ducha od těla (stavy blízké smrti, klinická smrt), kdy fyziologické pochody v těle jsou uměle udržovány za pomoci přístrojů - krevní oběh, řízené dýchání a stimulace srdeční činnosti. Tělo zpravidla nereaguje na vnější smyslové podněty, ale duše přesto vnímá! Pokud se lékařům podaří takto uměle při životě udržovaného člověka oživit, ten obvykle vypovídá o oddělení svého vědomí od těla, o možnostech své duchovní podstaty cestovat v prostoru i čase a naopak nemožnosti ovlivnit procesy ve hmotném světě. (Viz kniha „Život po životě“ doktora Moodyho aj.). V uměle udržovaném organismu „cosí“ chybí - projevy svobodné vůle, citové vjemy atd. - tedy právě ony již zmíněné projevy ducha a duše.

Mnozí z vás, v duchu školních znalostí, či oficiálního vědeckého názoru mohou o „nehmotných“ složkách člověka pochybovat. Důkaz jejich existence je však velmi triviální. Z obecné teorie systémů vyplývá, že každý systém musí mít nějaké řízení dle přesných pravidel, jinak se stane pouze chaotickou směsí molekul. Rovněž tak tento počítač by byl bez software, jímž je operační systém (v lidském těle duše) a soubor všech programů a dokumentů (v lidském těle duch) pouhou hromádkou železa, čili hardware. Lidské tělo je pouze hardware, které se bez software během několika let rozpadne. (Kostře to trvá o něco déle.) Analogie funkce člověka a počítače je natolik přesná, že je až děsivá. Proto se vyskytují myšlenky o tom, že jsme jen uměle stvořené bytosti nějakou vyšší inteligencí, jsme pouhými otroky Bohů. Možná, že to není tak daleko od pravdy. Všechny staré filosofické nauky praví, že nejpodstatnější je poznat sama sebe, uvědomit si svoji podstatu, smysl a cíl. Toto je ten podstatný rozdíl mezi počítačem a člověkem. Tvrdím, že počítač nemá vlastní ego a tedy si nikdy sám sebe nemůže uvědomit. Je to jen mechanické zařízení, vylepšená kalkulačka. Jeho „intelekt“ závisí pouze na intelektu a schopnostech programátorů – jak si lze velmi lehce ověřit. Mnozí lidé (a je jich dosud většina) fungují v podstatě jako naprogramovaný počítač. Honí se za penězi, majetkem, smyslovými požitky, slávou a jinými pomíjejícími hodnotami. Kdo nás takto naprogramoval? Výchova! Výchova v daném společenském systému nás odnaučuje myslet, nutí nás přijímat názory politiků a vědců, jako jediné správné. Pouze málokdo se dokáže tomuto systému vzepřít a uvědomit si skutečné poslání a možnosti člověka.

Byl-li člověk, jako druh „Homo sapiens“ skutečně kdysi vytvořen nějakou rozvinutější civilizací, je zřejmé, že pro jeho základní funkce, t.j. rozmnožování, myšlení a práci mu byl dán základní program. Tento program je možná jedinou informační strukturou, která je mimo stavbu těla zakódována v genech. Vše ostatní již získáváme během života jako nové soubory a programy a ukládáme je do paměti, čímž se zdokonalujeme. K čemu by však tyto miliardy gigabajtů, které během života získáme byly, kdyby po smrti nic neexistovalo? To už je námět na jinou úvahu.